O‘QITUVCHINING INNOVATSION KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI

Ilmiy maslahatchi**: Qaynarova I**
iqbolqaynarova1981@gmail.com
Orcid ID: https://orcid.org/0009-0003-5313-1100
ChDPU Umumiy pedagogika kafedrasi katta o‘qituvchisi
Otabekov Javohir,
Mustamov Tolib,
Yo‘ldashev Alisher
ChDPU 24/11-guruh Jismoniy madaniyat yo‘nalishi talabalari

Annotatsiya : Ushbu maqolada o‘qituvchining innovatsion kompetensiyasini shakllantirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Innovatsion kompetensiya o‘qituvchining zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli ta’lim vositalari va interaktiv metodlardan samarali foydalanish qobiliyatini ifodalaydi. Tadqiqotda innovatsion kompetensiyani rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari sifatida kasbiy rivojlanish, uzluksiz ta’lim, raqamli savodxonlik va metodik yangilanish jarayonlari ko‘rib chiqiladi. Olingan natijalar o‘qituvchilarning innovatsion kompetensiyasini rivojlantirish ta’lim sifatini oshirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar : Innovatsion kompetensiya, o‘qituvchi, pedagogik texnologiyalar, raqamli ta’lim, kasbiy rivojlanish, interaktiv metodlar, uzluksiz ta’lim, ta’lim sifati.

Аннотация : В данной статье анализируются механизмы формирования инновационной компетентности учителя. Инновационная компетентность отражает способность педагога эффективно использовать современные педагогические технологии, цифровые образовательные инструменты и интерактивные методы обучения. В исследовании рассматриваются основные направления развития инновационной компетентности, такие как профессиональное развитие, непрерывное образование, цифровая грамотность и методическое обновление. Полученные результаты показывают, что развитие инновационной компетентности учителей является важным фактором повышения качества образования.

Ключевые слова : Инновационная компетентность, учитель, педагогические технологии, цифровое образование, профессиональное развитие, интерактивные методы, непрерывное образование, качество образования.

Abstract : This article analyzes the mechanisms for developing teachers’ innovative competence. Innovative competence refers to the ability of teachers to effectively use modern pedagogical technologies, digital learning tools, and interactive teaching methods. The study examines key areas of developing innovative competence, such as professional development, continuous education, digital literacy, and methodological renewal. The results indicate that enhancing teachers’ innovative competence is a crucial factor in improving the quality of education.

Keywords : Innovative competence, teacher, pedagogical technologies, digital education, professional development, interactive methods, continuous education, quality of education.

KIRISH

Bugungi kunda ta’lim tizimining jadal rivojlanishi, raqamli transformatsiya jarayonlari hamda global kompetensiyalarga bo‘lgan talabning ortishi o‘qituvchining kasbiy faoliyatiga yangicha yondashuvlarni talab etmoqda. Zamonaviy pedagogika sharoitida o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki innovatsion fikrlovchi, raqamli texnologiyalarni samarali qo‘llay oladigan hamda ta’lim jarayonini doimiy yangilab boruvchi shaxs sifatida namoyon bo‘lmoqda. Shu nuqtayi nazardan, o‘qituvchining innovatsion kompetensiyasini shakllantirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.Innovatsion kompetensiya o‘qituvchining yangi pedagogik texnologiyalarni o‘zlashtirishi, interaktiv metodlardan foydalanishi, raqamli ta’lim resurslarini yaratishi va ularni amaliyotda samarali qo‘llash qobiliyatini ifodalaydi. Bu kompetensiya ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda ta’lim jarayonini individuallashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, zamonaviy ta’lim muhitida o‘qituvchining innovatsion faoliyati uzluksiz kasbiy rivojlanish, metodik yangilanish va raqamli savodxonlik bilan bevosita bog‘liqdir. Shu sababli, innovatsion kompetensiyani shakllantirish mexanizmlarini o‘rganish va tahlil qilish ta’lim tizimini modernizatsiya qilishning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.
Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi o‘qituvchining innovatsion kompetensiyasini shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy mexanizmlarini yoritishdan iboratdir.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda o‘qituvchining innovatsion kompetensiyasini shakllantirish mexanizmlarini o‘rganish uchun kompleks ilmiy yondashuv qo‘llanildi. Tadqiqot metodologiyasi nazariy va qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv hamda umumlashtirish metodlariga asoslandi.Ilmiy adabiyotlarni o‘rganish orqali innovatsion kompetensiya tushunchasining mazmuni, tarkibiy qismlari va uni shakllantirish omillari aniqlashtirildi. Qiyosiy tahlil yordamida turli pedagogik yondashuvlar, zamonaviy ta’lim texnologiyalari va raqamli vositalarning o‘qituvchi faoliyatiga ta’siri o‘rganildi. Tizimli yondashuv esa innovatsion kompetensiyani shakllantirish jarayonini o‘zaro bog‘liq komponentlar (bilim, ko‘nikma, motivatsiya va tajriba) asosida tahlil qilish imkonini berdi.Shuningdek, tadqiqot jarayonida pedagoglarning kasbiy faoliyatini kuzatish, mavjud ta’lim amaliyotlarini tahlil qilish va ilg‘or tajribalarni umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Olingan natijalar asosida o‘qituvchilarning innovatsion kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan samarali mexanizmlar ishlab chiqildi.[1]

O‘qituvchining innovatsion kompetensiyasini shakllantirish masalasi pedagogika va ta’lim nazariyasida keng o‘rganilgan. Mazkur yo‘nalishda olib borilgan tadqiqotlar innovatsion faoliyatning nazariy asoslari va amaliy jihatlarini yoritishga qaratilgan.Xususan, Michael Fullan ta’limdagi o‘zgarishlar va innovatsiyalarni joriy etish jarayonlarini o‘rganib, o‘qituvchining innovatsion faoliyati ta’lim tizimini rivojlantirishda muhim omil ekanligini ta’kidlaydi. Uning fikricha, o‘qituvchining kasbiy rivoji innovatsion kompetensiyaning shakllanishida asosiy omillardan biridir.

Shuningdek, Everett Rogers tomonidan ishlab chiqilgan innovatsiyalarni tarqatish nazariyasi pedagogik innovatsiyalarning ta’lim tizimida qanday joriy etilishini tushuntiradi. Ushbu nazariya o‘qituvchilarning yangi texnologiyalarni qabul qilish va ulardan foydalanish darajasini aniqlashda muhim ahamiyatga ega.Zamonaviy tadqiqotlarda raqamli texnologiyalar va sun’iy intellektning ta’lim jarayoniga integratsiyasi ham alohida o‘rganilmoqda. Ushbu yondashuvlar o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirish, interaktiv metodlardan foydalanish va ta’lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim vosita sifatida qaraladi.[2]

MUHOKAMA

Mazkur tadqiqot doirasida o‘qituvchining innovatsion kompetensiyasini shakllantirish mexanizmlarining nazariy va amaliy jihatlari keng qamrovda muhokama qilindi. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion kompetensiya zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchining kasbiy samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar va sun’iy intellekt vositalarining ta’lim jarayoniga joriy etilishi o‘qituvchilardan yangi bilim va ko‘nikmalarni talab etmoqda.Muhokama jarayonida aniqlanishicha, o‘qituvchining innovatsion kompetensiyasi bir nechta o‘zaro bog‘liq komponentlardan iborat bo‘lib, ular bilim (nazariy tayyorgarlik), amaliy ko‘nikmalar (texnologiyalardan foydalanish), motivatsiya (yangilikka ochiqlik) va refleksiya (o‘z faoliyatini tahlil qilish) kabi jihatlarni o‘z ichiga oladi. Ushbu komponentlarning uyg‘un rivojlanishi o‘qituvchining innovatsion faoliyatini samarali tashkil etishga xizmat qiladi.[3]

Shuningdek, muhokama davomida innovatsion kompetensiyani shakllantirishda uzluksiz kasbiy rivojlanish muhim omil ekanligi ta’kidlandi. Malaka oshirish kurslari, seminarlar, treninglar hamda mustaqil ta’lim orqali o‘qituvchilar yangi pedagogik yondashuvlarni o‘zlashtirish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bunda interaktiv metodlar va raqamli platformalardan foydalanish o‘qituvchining ijodiy va innovatsion salohiyatini rivojlantiradi. Biroq, tadqiqot natijalari ayrim muammolar mavjudligini ham ko‘rsatdi. Jumladan, ayrim o‘qituvchilarda raqamli texnologiyalardan foydalanish ko‘nikmalarining yetarli darajada shakllanmaganligi, innovatsion faoliyatga nisbatan motivatsiyaning pastligi hamda metodik qo‘llab-quvvatlash tizimining yetarli emasligi innovatsion kompetensiyani rivojlantirishga to‘sqinlik qiluvchi omillar sifatida namoyon bo‘lmoqda.

XULOSA

Ushbu tadqiqot o‘qituvchining innovatsion kompetensiyasini shakllantirish mexanizmlarini nazariy va amaliy jihatdan o‘rganishga bag‘ishlandi. O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatdiki, innovatsion kompetensiya zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchining kasbiy samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.Tadqiqot natijalariga ko‘ra, innovatsion kompetensiyani shakllantirish jarayoni ko‘p qirrali bo‘lib, u o‘qituvchining nazariy bilimlari, amaliy ko‘nikmalari, motivatsiyasi va refleksiv faoliyati bilan chambarchas bog‘liqdir. Shuningdek, ushbu jarayon uzluksiz kasbiy rivojlanish, raqamli savodxonlikni oshirish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o‘zlashtirish orqali samarali amalga oshiriladi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchilarning innovatsion kompetensiyasini rivojlantirish ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtirish hamda ta’lim jarayonini modernizatsiya qilishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish uchun o‘qituvchilarga metodik yordam ko‘rsatish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish va motivatsion muhitni yaratish zarur.Xulosa qilib aytganda, o‘qituvchining innovatsion kompetensiyasini shakllantirish zamonaviy ta’limning ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, bu jarayon ta’lim tizimini yanada samarali, raqobatbardosh va innovatsion rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduqodirov, A. A. (2021). *Ta’limda axborot texnologiyalaridan foydalanish metodikasi*. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti. C.77-78 b.

2. Xoliqov, B. (2020). *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. Toshkent: Fan va texnologiyalar nashriyoti.C. 88-89 b.
3. Yo‘ldoshev, J. G‘. (2021). *Pedagogik innovatsiyalar va ta’lim samaradorligi*. Toshkent: Universitet nashriyoti. C.34-37 b.
4. Karimov, I. (2020). *Zamonaviy ta’lim tizimini rivojlantirish masalalari*. Toshkent: Ma’naviyat nashriyoti. C.55-57 b.
5. Safarov, Sh. (2022). *Raqamli ta’lim texnologiyalari va ularning didaktik imkoniyatlari*. Toshkent: Innovatsiya nashriyoti. C.14-18 b.